

Skupne praktične smernice ETUCE in EFEE za spodbujanje učinkovitega vključevanja migrantskih in begunskih učencev v izobraževanje in socialno-ekonomsko okolje držav gostiteljic s skupnimi pobudami socialnih partnerjev na nacionalni, regionalni in lokalni ravni

Bruselj, 2. decembra 2019

Uvod

Evropski sindikalni odbor za izobraževanje (ETUCE) in Evropska zveza delodajalcev na področju izobraževanja (EFEE) prepoznavata, da se sistem izobraževanja in usposabljanja ter zaposleni v izobraževanju zaradi vse obsežnejših migracij, večje mobilnosti ter zmeraj večjega števila beguncev in prosilcev za azil, ki prihajajo na evropske obale in kopenske meje ter iščejo zatočišče in zaščito pred vojnami, preganjanjem ali naravnimi nesrečami, soočajo z novimi izzivi. Vse bolj raznolika družba zahteva, da namenimo več pozornosti spodbujanju vključevanja in skupnih vrednot v šolah in vzgojno-izobraževalnih ustanovah, da se bomo lahko zoperstavili vsem oblikam nestrpnosti, socialnega izključevanja in ksenofobije. Poleg tega moramo zagotoviti takšne učne poti, ki bodo ustrezale zelo različnim potrebam, sposobnostim in zmožnostim učencev, da bodo lahko ti uresničili ves svoj potencial in odkrili svojo nadarjenost. Ob vsem omenjenem se vodstvo vzgojno-izobraževalnih ustanov in ustanov za usposabljanje, pa tudi učitelji, izvajalci usposabljanj, vodstveni delavci šol in podporno izobraževalno osebje v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in ustanovah za usposabljanje srečujejo s povsem novimi zahtevami. Evropski sindikalni odbor za izobraževanje in Evropska zveza delodajalcev na področju izobraževanja sta ob prepoznani potrebi po združenih pobudi socialnih partnerjev na tem področju v okviru projekta »Evropska sektorska socialna partnerja na področju izobraževanja spodbujata učinkovito vključevanje migrantov in beguncev v izobraževanje« (*European Sectoral Social Partners promoting effective integration of migrants and refugees in education, VS/2017/0368*) pripravila skupne praktične smernice za spodbujanje učinkovitega vključevanja migrantskih in begunskih učencev v izobraževanje in socialno-ekonomsko okolje držav gostiteljic. Projekt je bil izpeljan v letih od 2017 do 2019 glede na skupni delovni program Evropskega sektorskega socialnega dialoga v izobraževanju (ESSDE) in upošteva skupno delo, ki je bilo opravljeno na zasedanjih odbora ESSDE.

Skupne praktične smernice so bile oblikovane ob dejavnostih projekta, vključno z raziskavami,¹ na podlagi spletne ankete med organizacijami članicami ETUCE in EFEE, pogovori s socialnimi partnerji v treh državah – tj. v Belgiji – Flandriji, Srbiji in Španiji –, na interaktivnih seminarjih na Danskem in Cipru ter na zaključni konferenci, ki je potekala v Bruslju. Ob vseh omenjenih priložnostih so socialni partnerji v izobraževanju dejavno prispevali k opredelitvi prednostnih nalog in poudarili potrebo po ustvarjanju sinergij z več različnimi partnerji, da bi lahko izpolnili potrebe novo prispelih migrantskih in begunskih učencev ter spodbujali učinkovito vključevanje. Razprave so bile zato osredotočene na tri področja, ki terjajo usklajeno ukrepanje različnejših akterjev.

Najprej so tu splošne izobraževalne politike, ki prispevajo k ustvarjanju varnega šolskega okolja, ki pripomore k boljšim učnim rezultatom vseh in zmanjšuje razlike med učenci z različnim socialno-ekonomskim ozadjem, ob spodbujanju vključevanja in socialne kohezije. Take politike so vključene v učne načrte in so med drugim namenjene učiteljem, izvajalcem usposabljanj, vodstvenim delavcem šol in drugemu podpornemu izobraževalnemu osebju, učencem, sindikatom in delodajalcem na področju izobraževanja. Kot naslednje so izpostavljene izobraževalne politike, namenjene migrantom in beguncem, ki omogočajo obravnavati specifične potrebe celotne populacije učencev migrantov in beguncev (jezikovne spretnosti in znanje, socialno-čustvene sposobnosti itd.). S ciljem podpreti vključevanje v socialno-ekonomski okvir držav gostiteljic pa je tu kot tretji sveženj politik, ki se osredotočajo na skupnost in družbeno okolje.

Cilj

Smernice so namenjene predvsem delodajalcem in sindikatom na področju izobraževanja v Evropi ter njihovim podružnicam, in sicer za uporabo na treh ravneh: evropski, nacionalni in upošteva specifične dejavnosti tudi na lokalni ravni. Cilj smernic je socialnim partnerjem na področju izobraževanja in njihovim pridruženim članom pomagati oblikovati konkretne pristope in pripraviti ustrezne ukrepe, s pomočjo katerih bi med pomembnim deležniki povečali zavedanje o tem, kako pomembno je razviti strategije za učinkovito vključevanje migrantskih in begunskih učencev v izobraževanje in socialno-ekonomsko okolje držav gostiteljic skozi skupne pobude socialnih partnerjev. Cilj teh smernic je zlasti pomagati organom, pristojnim za izobraževanje, delodajalcem in sindikatom na področju izobraževanja ter njihovim članom pri spodbujanju učinkovitega vključevanja, in sicer tako, da so v ospredju človekove pravice in otrok, končni cilj pa vsem posameznikom zagotoviti dostop do kakovostnega izobraževanja in do priložnosti v njihovem nadaljnjem življenju.

Te smernice ne ponujajo univerzalnega pristopa, temveč jih je treba razumeti kot orodje, ki ga je treba preučiti ter prilagoditi nacionalnim, regionalnim in lokalnim okoliščinam.

¹ Bunar, N.: *Promoting effective integration of migrants and refugees in education. Experiences from Spain, Serbia and Belgium*. ETUCE in EFEE, 2019: <https://bit.ly/2pbcJ9B>.

Opredelitve

Upošteva je ugotovitve raziskovalnega poročila in skladno z opravljenim skupnim delom so ključni koncept in skupina, ki jo te skupne smernice naslavljajo, *novoprispeli migrantski in begunski otroci*² (ali novo prispeli učenci, dijaki in študenti, kadar govorimo strogo o izobraževanju). V poročilu je pojasnjeno, da koncept vključuje migrante, saj so begunski otroci po definiciji migranti, nebegunski migrantski učenci, dijaki in študenti pa se v šoli pogosto soočajo z enakimi izzivi kot njihovi begunski vrstniki (Rutter 2006, citirano v Bunar, 2019). Z izrecno uporabo izraza *begunec* skupne smernice sledijo raziskovalnemu poročilu, v okviru katerega je poudarjen izredno slab položaj begunskih otrok v izobraževanju in azilnih sistemih po vsej Evropi ter izpostavljene njihove izkušnje s transmigracijo.

Praktične smernice

V okviru **splošne izobraževalne politike** je pomembno, da socialni partnerji na področju izobraževanja:

na evropski ravni:

- skupaj zagovarjajo krepitev usklajenega odzivanja na migracijske izzive na ravni EU in na nacionalni ravni
- spodbujajo ustvarjanje pozitivne podobe raznolikosti in vključevanja ter raznolikost dojemajo kot dodano vrednost in ne nasprotno kot kakršno koli obliko rasizma in ksenofobije

na nacionalni ravni:

- razvijejo nacionalne strategije vključevanja
- oblikujejo pravni okvir, ki vsem zagotavlja dostop do kakovostnega izobraževanja
- v dogovoru s sindikati in organizacijami delodajalcev na področju izobraževanja pripravijo takšne učne načrte, ki spodbujajo vključevanje,³ raznolikost in medkulturni dialog v šolah in družbi
- obravnavajo segregacijo od najzgodnejšega obdobja naprej; kakovostno zgodnje otroštvo ima pri tem pomembno vlogo;
- v začetno usposabljanje za učitelje in programe stalnega strokovnega razvoja vključijo komponento, osredotočeno na multikulturne vidike v izobraževanju
- povečajo privlačnost učiteljskega poklica in poklica vodstvenega delavca šole ter nagrajujejo prizadevanja učiteljev in vodstvenih delavcev šol za vključevanje
- zagotovijo primerne naložbe v izobraževanje, da bi lahko zadostili potrebam raznolike družbe

na lokalni ravni:

- v razredu ustvarijo takšno okolje, ki predstavlja učno skupnost za učitelje in ki omogoča stalne in kolektivne procese učenja
- obravnavajo socialne in čustvene potrebe učencev

² Ali krajše: *novoprispeli otroci*.

³ Vključevanje: kot ga opredeljuje UNESCO, kjer je raznolikost bogastvo.

- pripravijo kodeks poklicne etike, ki bo upošteval vidike raznolikosti

V okviru **politik vključevanja migrantov in beguncev** je pomembno, da socialni partnerji na področju izobraževanja:

na evropski ravni:

- osveščajo o obstoju orodij (in jih še naprej razvijajo), kot je pobuda Sveta Evrope »Evropski potni list kvalifikacij za begunce«, uporaben v vseh izobraževalnih sektorjih kot dokazilo o spretnostih in sposobnostih, pridobljenih v različnih (nacionalnih) izobraževalnih sistemih, ki je priznan na območju celotne EU
- zagovarjajo krepitev medvladnega sodelovanja in tako zagotavljajo, da lahko domače države priskrbijo informacije, ki jih lahko države sprejemnice uporabijo pri prilagajanju pedagoških pristopov
- zlasti obravnavajo izzive pri izobraževanju begunskih otrok brez spremstva

na nacionalni ravni:

- zagotovijo takšen stalni strokovni razvoj in začetno usposabljanje za učitelje, ki omogoča vodenje multikulturnih razredov, ter pedagogiko za učenje drugega jezika
- spodbujajo preprečevanje segregacije v razredu in hitro vključevanje v redno izobraževanje
- k potrebam po izobraževanju pristopajo individualno, pri čemer najprej ocenijo in priznajo predhodno pridobljeno znanje in spretnosti; to naredijo učitelji, ki so se v ta namen predhodno udeležili posebnega usposabljanja
- spodbujajo prilagodljive učne poti za odrasle, ki ustrezajo njihovim specifičnim potrebam in so prilagojene tudi različnim starostnim skupinam
- zagotavljajo, da imajo odrasli z migrantskim ozadjem dostop do priložnosti za vseživljenjsko učenje, vključno z učenjem jezika države gostiteljice
- priskrbijo dokaze in raziskave, ki potrjujejo, da kakovostno, strukturirano poučevanje v maternem jeziku ne vpliva na učenje oziroma pridobivanje drugega jezika
- spodbujajo uporabo prvega (materne) jezika kot sredstva za razumevanje, komunikacijo in učenje
- zagotovijo dostop do učiteljskega poklica migrantskim in begunskim učiteljem ter omogočijo uporabo njihovega strokovnega znanja v korist migrantskih in begunskih otrok/učencev, šolske in izobraževalne skupnosti
- podpirajo šole, ki jih obiskujejo učenci in dijaki iz prikrajsanih okolij, z ustrezno finančno pomočjo in človeškimi viri

na lokalni ravni:

- zaposlujejo ustrezno izobraženo in usposobljeno podporno osebje in jezikovne asistente in/ali krepijo njihovo vlogo, da bi vzpostavili in ohranjali učinkovite povezave med otroki in družinami na eni strani ter šolami na drugi
- upoštevajo potrebe migrantskih in begunskih otrok v razredu, kar zahteva določeno stopnjo »prostora« v okviru učnega načrta, možnost prilagoditi

organizacijsko strukturo ter strokovno avtonomijo učiteljev in vodstvenih delavcev šol

- prepoznajo, priznajo in spoštujejo pretekle izkušnje, pridobljene s formalnim in neformalnim učenjem, ter posameznikove sposobnosti
- razvijejo individualne načrte za ocenjevanje novincev, ki upoštevajo pretekle izkušnje, ki jih ti imajo, ob tem pa so osredotočeni tudi na vključujoče okolje
- migrantskim in begunskim otrokom zagotovijo dodatno pomoč, da preprečijo da bi ti zgodaj opustili šolanje

Na področju **politik družbene skupnosti** je pomembno, da socialni partnerji na področju izobraževanja:

na evropski ravni:

- spodbujajo holistični, integriran in dobro strukturiran pristop k migracijam in integraciji med vsemi ustreznimi komisari in generalnimi direktorati ter nacionalnimi vladami in sestavami Sveta

na nacionalni ravni:

- spodbujajo vzpostavitev močne nacionalne strategije, zaveze in tesnega sodelovanja na vseh ravneh (nacionalni, regionalni in lokalni) in med njimi, vključno z vsemi pomembnimi področji politik, kot so notranje zadeve in integracija, izobraževanje in usposabljanje, zaposlovanje in socialne zadeve, stanovanjska politika in zdravstveno varstvo
- priznavajo in vključujejo stališče socialnih partnerjev in drugih pomembnih deležnikov v politike, namenjene zmanjševanju možnosti segregacije v šolah, glede na območje bivanja migrantov in beguncev
- pripravijo protirasistične in protiksenofobne kampanje in politike za zmanjševanje pogostosti družbeno nesprejemljivega vedenja
- sprejemnim skupnostim zagotovijo informacije o migrantih in beguncih ter tako pripomorejo k zmanjšanju morebitne zaskrbljenosti oziroma nenaklonjenosti skupnosti

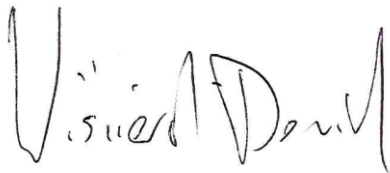
na lokalni ravni:

- podpirajo sodelovanje med šolsko skupnostjo in starši – intenzivno povezovanje družin in šole pri šolskih in obšolskih dejavnostih pripomore k premagovanju izzivov, ki so povezani s socialno-ekonomskim položajem, in zagotavlja boljše dosežke, aktivnejše udejstvovanje, manj moteče in bolj pozitivno vedenje
- sodelujejo in se povezujejo s pristojnimi službami, starši in družinami kot dragocenimi partnerji pri spodbujanju medsebojnega razumevanja, spoštovanja različnih mnenj in medkulturnega dialoga v zvezi z vključevanjem novopriispelih migrantskih in begunskih učencev
- povečujejo medsebojno razumevanje dela specializiranega osebja (socialnih delavcev, prevajalcev, psihologov) ter učiteljev, izvajalcev usposabljanja in vodstvenih delavcev šol in drugega izobraževalnega osebja v šolah, ki delujejo s ciljem zadovoljiti socialno-čustvene in praktične potrebe otrok

- pristopajo k potrebam otrok celostno; pri tem je ključno medgeneracijsko sodelovanje med deležniki v skupnosti, vključno z lokalnimi in nevladnimi organizacijami, ki si prizadevajo za vključujoče skupnosti, na primer z zagotavljanjem obšolskih dejavnosti, neformalnega izobraževanja, pravnega svetovanja in pomoči ter dostopom do navedenega itd.

Evropski sektorski socialni dialog v izobraževanju se ob omenjenem zavezuje tudi, da bo skupaj nadzoroval in spremljal izvajanje skupnih praktičnih smernic ter v zvezi s tem pripravil poročilo, ki bo predstavljeno na zasedanju odbora Evropskega sektorskega socialnega dialoga v izobraževanju leta 2021.

Te skupne praktične smernice je sprejel Evropski sektorski socialni dialog v izobraževanju (ESSDE) na plenarnem zasedanju 2. decembra 2019.

Daniel Wisniewski,
generalni sekretar EFEE

Susan Flocken,
evropska direktorica ETUCE